

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

86. An peccator post peccatum teneatur statim ad aliquam poenitentiam imperfectam? Dicitur imperfecta, quia ad perfectam, v. g. contritionem non tenetur. Et hæc opinio procedit etiam quoad Religiosos, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

men determinatum tempus assignat, pro quo peccator obligatur.

Sap. doctri-
na contenta
in hoc § in
Ref. seq. §.
Dico itaque
& seqq. sed
lege cam
per totam
& non pige-
bit, & vide
infra doctri-
nam Ref. 91.
& 92. & la-
te in tom. 3.
tr. 1. ex Ref.
42. §. Ex fu-
pradictis, &
inferius in
tr. 4. cursum
in §. ult. ad
mediū, vers.
Et propter
Ref. 7. & pro
parte etiam
brevis in
tom. 7. tr. 4.
ex Ref. §. 6.
ult. ad me-
diū, vers.
& in articu-
lo mortis, &
pro conten-
to in quin-
que lin. ult.
huius §. Sed
omnes lege
supra Ref.
82. & c.

7. Sed omnes has opiniones optimè refellit Hurtadus Complutensis *disput. 3. de penit. difficult.* 4. ubi cum Caietano *in summ. verb. contritio*, & Valq. *in 3. part. tom. 4. quest. 86. art. 2. dub. 6.* docet peccatorem præcepto ipso contritionis non teneri, nisi in articulo mortis, aut in periculo, quando medio sacramento Pœnitentiæ justificari non potest; nam alias peccator exculatur ab obligatione præcepti contritionis, quando alia via justificatur; & ratio est, quia tota obligatio præcepti contritionis oritur ex necessitate justificationis: ergo cessat, cessante dicta necessitate. Et ita ego hanc sententiam teneo, quam præter Doctores citatos tenet etiam Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 9. difficult.* 21. *num. 4. & 5.* Dico igitur peccatorem, qui Sacramento non justificatur, teneri in actu secundo ratione sui & per se in articulo, & in periculo mortis extra hæc tempora per accidens ratione præcepti alterius virtutis à charitate distinctæ; ut quando administrandum est aliquod Sacramentum, & non adit Confessarius, tunc, ut dixi, per accidens ex virtute Religionis, ut dignè manifestentur Sacramenta, teneretur elicere actum contritionis.

8. Unde ex his contra Alexandrum *4. part. quest. 68. membr. 2. artic. 2.* Richardum *in 4. dist. 14. artic. 9. quest. 1.* Gabrielem *quest. 3. dub. 1.* Paludanum *dist. 17. quest. 1. art. 3.* & Sylvestrum *verb. contritio, quest. 2.* dicendum est eum, qui peccavit, non teneri præcepto affirmativo habendi contritionem de peccatis jam remissis, quoties memoria occurrunt, quia non modò hæc obligatio durissima videretur absque fundamento, sed etiam contra rationem; præceptum enim istud, ut dictum est, idè obligat in actu secundo; quatenus indigemus justificatione à peccatis, & reconciliatione cum Deo. Ergo qui semel ab illis justificatus est, manet exemptus ab obligatione illius. Et ita docet Caietanus *in 3. part. quest. 84. art. 8. & 9.* Petrus Sotus *lect. 13. de penit.* Dominicus Sotus *in 4. dist. 14. quest. 1. artic. 9.* Suarez *disp. 15. sect. 8.* & alij.

RESOL. LXXXVI.

An peccator post peccatum teneatur statim ad aliquam penitentiam imperfectam?

Dicitur imperfecta, quia ad perfectam, v.g. contritionem non tenetur.

Et hæc opinio procedit etiam quoad Religiosos, qui non statim, ac peccant, tenentur conteri. Ex part. 11. tr. 8. & Misc. 8. Ref. 51.

Alibi in Ref. præterita, & signanter lege ibi §. Prima. & §. Sed omnes. & vide etiam §. 5. eorum annotat.

§. 1. **D**ixi ad aliquam penitentiam imperfectam, ad perfectam enim contra aliquos dicendum est peccatorem post peccatum statim non teneri, ut ex communi sententia Doctorum alibi probatum est, & patet ex communi sensu fidelium, atque usu; neque enim Confessarij in confessione inquirunt, an statim atque quis peccaverit, habuerit contritionem; nec penitentes de eo peccato se solent accusare, nimisque difficile esset homines sub novo peccato mortali astringere ad penitentiam statim agendam; indeque sequeretur, eum, qui post peccatum penitentiam differt, continè, ac semper peccare, & saltem toties, quoties advertit se esse in statu mortalis, postquam de illo confiteri, & non convertitur. Præterea non sufficienter Ecclesia detrimasset præceptum

confessionis semel in anno, si pœnitentia esset statim, atque quis peccat instauranda. Nec audiendi sunt, qui admittunt illam ignorantiam esse in multis, & inde excusati (multos tamen esse) quis timens culpam gravem in dilatione penitentia, nam ij tenerentur admittere (& revera admittunt) fati reprehensibilem in Confessariis, vel ignorantiam, vel injuriam. Imò indignè videntur sentire de corpore totius Ecclesiæ, & ejus Prælati, dum talis instructio, & noticia non intimatur, & explicatur subditis in obligatione præcepti naturalis, quod esset hoc si re vera existeret. Tandem cum præceptum penitentia sit præceptum quoddam affirmativum, proinde atque præceptum dilectionis, meritò cenleri debet non obligare statim, & (ut aiunt) semper, & pro semper, sed certo quodam tempore ut latius postea dicam.

2. Sed difficultas est an, saltem ut diximus, peccator post peccatum teneatur ad aliquam penitentiam imperfectam; & affirmativam sententiam tenet Pater Sfortia Pallavicinus *in essent. Theol. l. 7. cap. 25. num. 259.* ubi sic ait: Censemus quidem peccatorem statim post peccatum teneri ad aliquam penitentiam imperfectam, quæ sit retractio, & detestatio divini contemptus & eandem obligationem esse, quoties peccatum non antea retractatum memoria occurrit; Quæ utique obligatio non debet conicere homines in scrupulos; tum quia intelligitur posita sufficienti advertentia, tum quia potest aliquis sequi opinionem probabilè oppositam.

3. Cæterum nostra conclusio speculativè loquendo probatur à fortiori ex opinione plurimum Scholasticorum, qui hanc eandem obligationem admittunt, quoties iterum atque iterum redit in memoriam peccatum commissum. Et quidem ea sententia potest validè suaderi, quia pertinet ad dignitatem Dei, ut quoties occurrerit memoria quod illum graviter offendimus, toties accersamus illam actionem. Quis enim constitutus ante faciem alicujus Principis, & memorans se fuisse perduellem putat se posse sine contemptu Principis non offendere aliquam displicentiam de ejusmodi crimine à se parato? Et id porro facillimum est in casu nostro, supposito, quod homo nolit illud peccatum approbare (si enim positivè approbaret, committeret sine dubio novum peccatum) & supposita sufficienti advertentia, quam diximus. Et id videtur indicasse D. Thomas *3. part. qu. 84. art. 8. in corp.* ubi ait: Penitentia interior debet durare usque ad finem vitæ, semper enim debet homini displicere quod peccavit: si enim ei placeret peccasse, jam ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Subdit verò: In Patria manere illam displicentiam sine dolore: Et licet prædicta verba excludant solum actum positivum complacentiæ, tamen ex alia parte videntur exigere actum positivum displicentiæ: nam præcindere ab utroque actu non est pœnitere, & sic non probaretur conclusio S. Thomæ, quod penitentia debet durare tota vita, & quod eatenus non durat in patria, quatenus penitentia præter displicentiam dicit dolorem, cujus Beati sunt incapaces.

4. Veruntamen quidquid sit de prædicta sententia, saltem rationes supra indicatæ evincunt peccatorem statim teneri ad primam retractationem, ubi memoria peccati occurrit. Videtur enim magnus contemptus Principi facere hunc actum. Ego scio, quod ultima vice mihi placuit graviter offendere Principem, & tamen nolo retractare hanc

hanc meam ultimam voluntatem, quamvis sciam meos omnes actus interiores versari in conspectu ipsius Principis. Hucusque Pater Pallavicinus. Sed quia ipsemet fatetur contrariam sententiam esse probabilem, ego huic adhareo; nam video communem usum fidelium, & Confessoriorum, esse in contrarium; nec enim de isto peccato penitentes se exultant, nec de illo Confessarij interrogare solent. Ergo.

5. Et nota nostram opinionem procedere etiam quoad Religiosos, non enim statim quod committunt peccatum tenentur de illo confiteri. Et ita contra Divum Bonaventuram in 4. *distinct.* 17. *part.* 2. *art.* 2. *quest.* 2. Cajetanum in 2. 2. *quest.* 66. *art.* 3. & alios docet ex Vasquez; Lugo, Hurtado, Pater Leander de Sacramentis tom. 1. *tractat.* 5. *distinct.* 32. & Ochagavia de Sacrament. *tractat.* 1. de *penit.* *quest.* 15. teneri solum secundum congruentiam, vel consilium debere specialiter Religiosos expiare animam post peccatum commissum statim; quia ejus status majorem perfectionem requirit.

6. Dico itaque cum Dicastillo de Sacram. tom. 2. *tract.* 8. *disput.* 3. *dub.* 3. *num.* 25. & 26. & aliis penes ipsum, peccatorem præcepto contritionis non teneri per se loquendo nisi in articulo, aut periculo mortis: fundamentum est, quia tantum videtur contra rationem, & contra charitatem erga Deum (ex qua sola oritur obligatio propria præcepti contritionis) permanere in æternum in inimicitia Dei.

7. Excusabitur ergo juxta dicta in præcedentibus duabus dubitationibus, quando alia via quis justificatur, quia tota obligatio præcepti contritionis provenit ex necessitate justificationis, ut diximus, qua cessante cessat obligatio, cum sit factus amicus Dei. Et hanc sententiam ego alibi docui, & docent doctores, quos etiam me citato adducit Leander ubi infra, & novissime Ludovicus Abellij in *medull.* *Theolog.* 1. 2. c. 5. *sect.* 8. qui citat Gamacham, & Isamberti.

8. Scio Eminentissimum Dominum meum Cardinalem Lugo de *penitent.* *disput.* 7. *num.* 234. contrarium docere, nempe non solum in mortis articulo, sed etiam antea urgere præceptum penitentiae, quod probat ex dignitate Dei offensi, in cuius contemptum redundare videtur, si quis adeo parum curet de reconciliatione cum Deo procuranda, & velit per totam vitam in ejus amicitia perseverare. Explicat exemplo. Constat (inquit) non fieri absque Principis indignatione & offensione, si post delictum in Principem commissum, potens aliquis obtinere Principis pacem & gratiam, & de ea nihil curet, sed differat venie petitionem, & reconciliationem ad finem vitæ.

9. Verum adversus illum insurgit sapientissimus Dicastillus ubi *supra dub.* 5. *per totum*; & respondens ad argumentum Cardinalis n. 63. sic ait: Hoc ergo fundamento scripturae rejecto videamus illud, quod prius statuit de contemptu dignitatis Dei. Atque in primis ad id quod ait, videtur aperte colligi ex dignitate Dei offensi, cum sit argumentum per vocem *videtur*, possumus vulgari modo respondendi simili argumento, dicere, *non videtur*, præterit (ut ille ait) aperte, in quo sumus melioris conditionis. Nam asserenti, & contendenti obligationem aliquam esse, incumbit illam probare, non neganti; & quidem supposito quod non statim quis teneatur surgere à peccato, quia possit licite differre penitentiam absque peccato, etiam

veniali, ut ipse cum communi sententia admittit, non facile assignabit extra articulum, & periculum moriendi sine penitentia, tempus in quo urgeat præceptum. Atque ut notabamus *supra num.* 38. dum responderemus tertie objectioni, que quidem contendebar, velle manere in peccato esse illicitum; distinguendum est inter actum qui sit approbatio peccati commissi, & status in quo de præfenti est quis peccator, quod diximus esse illicitum: & inter actum quo quis vult non tam citò adhibere medium, quo se liberet à peccato, & hoc negavimus esse peccatum, nisi ex aliis circumstantiis extrinsecis obligatio proveniat, ut (inquam) ibi id notabamus; ita, & hic dicendum est pro obligatione de qua agimus extra periculum prædictum. Nam seculo præcepto positivo, aut alia circumstantia extrinseca (de quo postea) negamus esse peccatum differre, aut velle differre penitentiam, & putamus eandem esse rationem pro non surgendo à peccato extra prædictum periculum. Quapropter sicut non possumus affirmare cum fundamento, quod seculo præcepto positivo non penitere extra annum, sit per se peccatum, nec ipse Lugo affirmabit, id aperte colligi ex dignitate Dei offensi, in cuius contemptum redundare videatur (verba sunt ipsius) si quis adeo parum curet de reconciliatione cum Deo procuranda, ut velit (per totum annum) in ejus inimicitia perseverare (alioquin omnes, qui semel tantum in anno, dum confitentur, penitent, speciale peccatum, seclusa ignorantia haberent) ita hoc ipsum non possumus cum fundamento affirmare de non penitentia extra prædictum periculum. Si enim nunquam penitere extra prædictum periculum redundat in Dei contemptum, ut ille putat, ita intra annum unicum non penitere in ejusdem contemptum redundaret, quia satis notabile tempus est integer annus, ut quæ omisso diuturnitate, seu redundare videtur in contemptum eo tempore censetur redundare, minus quidem, quam si non peniteret per multos annos, redundaret tamen, & solum differret contemptus à contemptu penes magis, & minus; quod si ea diuturna mora in inimicitia est contemptus; non potest non censeri gravis contemptus mora unius anni, qualem moram gravem putat Ecclesia in eo, qui cum possit, omittit per annum integrum liberari ab excommunicatione. Quæ nimirum ex illa tam diuturna mora præsumit hominem contemnere, vel Ecclesiæ mandatum, vel vim censuræ, & potestatis Ecclesiasticæ, vel quod credat nullam esse potestatem talem, atque adeo procedit etiam contra illum tanquam contra suspectum de fide Catholica, quod non faceret, si aliunde satis constaret illam moram non esse ex tali contemptu, aut defectu fidei, sed ex imbecillitate, & fragilitate humana, aut nisi putaret sufficere ad id præsumendum unius anni moram. Sic etiam Princeps ille quem asert in exemplum Eminentissimus per annum, aut etiam per unicam hebdomadam, si omitteret subditis reconciliari, indignaretur, quod id interpretaretur, & præsumeret Princeps esse contemptum, non quia mora præcisè, & formaliter esset contemptus ipse, sed quia esset aliquod signum illius. Hucusque Dicastillus. Qui postea plura alia contra dictum Cardinalem proponit. Et tandem *num.* 68. sic concludit. Quod si forte dicatur etiam in nostro casu posse assignari aliquod tempus, ultra quod omitteret penitentiam, sit contra talem obligationem peccatum grave (in quam partem ipse videtur inclinare ex occasione redarguens Con-

chum n. 243, in sine) assignando tres, aut quatuor annos, itaut fatendum esset peccare proculdubio contra hoc præceptum speciale eum, qui ad id tempus penitentiam, & veniam petitionem differret: hoc sane est assumere, & supponere probandum, & affirmare id, de quo est controversia: nostri enim Authores nullum quantumvis longum tempus admittunt secluso præcepto positivo, nec ullum vident argumentum quod ad id cogat, nisi quod videtur, qui negligit penitentiam, Deum offensum negligere, ad quod nos respondemus, non videtur. Imo neque in ipso mortis articulo, si omitteret, non ex vi præcisæ omissionis peccaret peccato contemptus (quo peccato commisionis non peccatur, nisi per voluntatem directam) sed peccaret peccato omissionis actus debiti charitatis, cujus præceptum tunc urget, quidquid sit, an simul etiam peccaret contra obligationem procurandi suam salutem æternam, & vitandi æternam damnationem. Ita ille. Unde à fortiori non videtur admittenda opinio Patris Sfortia Pallavicini in *asser. Theol. lib. 7. cap. 25. n. 268.* asserentis speculative loquendo, probabile esse non licere decernere dilationem penitentiae ultra annum.

10. Non deferam tamen hic adnotare sententiam Cardinalis Lugo docere Coninch, Granadum, Ochagaviam, Candidum, & alios, quos citat, & sequitur Leander de *Sacram. tom. 1. tract. 5. disput. 1. quest. 37.* qui optimè subdit nostram sententiam non esse fallam, & improbabilem, ut immeritò illam vocat Nugnus in *addit. ad 3. part. quest. 2. artic. 3. dub. 3.* Sed iste Auctor sapè sapius fædè labitur in censurandis Doctorum virorum opinionibus, & Leander ubi *suprà* pro nostra sententia adducit 16. Doctores, & inter illos Cajetanum, Sotum, & Durandum omnes Dominicanos. Unde nostram sententiam Lelsius in *3. p. D. Thoma, q. 8. de tempore contritionis dub. 2. num. 7.* vocat valde probabilem.

11. Ex dictis infero, quod etiam stando in opinione Cardinalis Lugo, & aliorum, puto non esse admittendum id, quod docet Nugnus ubi *suprà*, & Reverendissimus Candidus *tom. 5. disp. 24. art. 16. num. 5.* ubi sic ait: Qui manet in aliquo peccato per octo, & fortè etiam per sex menses, & non elicit aliquem actum contritionis, tenetur in confessione postea se accusare de violatione præcepti contritionis. Sic ille. Sed pace viri doctissimi, & amiceissimi, puto nec teneri penitentem illud peccatum omissionis contritionis elicendæ explicitè in confessione explicare. Nec Confessarium interrogare, saltem regulariter loquendo, de peccato illo. Primò, quia nullus fidelis de transgressione præcepti diligendi Deum supra omnia, nunquam interrogamus penitentes, eo quod ex confessione ipsa, satis constat nobis, aut illud servaverint, vel non; sic non tenemur interrogare specialiter penitentes, an satisfecerint præcepto dolendi de peccatis post ultimam confessionem; quia ex ipso penitentis statu, & confessione, qua se accusat de confessione per annum plusquam omiſſa, innotescit satis illa transgressio. Et ita nostram sententiam tenet Cardinalis Lugo ubi *suprà* *num. 242.* & *seq.* & post illum Leander *suprà* *citatus quest. 39.*

RESOL. LXXXVII.

An existens in peccato mortali, quando elicit actum contritionis propter administrationem alicujus Sacramenti: tenetur ad examen conscientiae, &

commemorationem omnium peccatorum? Idem queritur, quando quis ex defectu Confessarii ad vitandum scandalum celebrat absque prævia confessione.

Et advertitur non requiri distinctas contritiones pro distinctis peccatis, sed sufficere unam pro omnibus.

Sed docetur tamen sub præcepto naturali teneri peccatorem ad examen, & recogitationem omnium peccatorum? Ex part. 11. tract. 5. & Misc. 5. Resolut. 55.

§. 1. **C**asus sunt satis practicabiles, & quidem curiosi; & ad illos affirmativè respondet Melchior Canus inter præstantissimos Theologos ordinis Prædicatorum doctissimus in *Relect. de pœnit. 3. part. ad 3. principalem rationem dubitandi conclus. 2. & 3.* idem etiam tenet Scotus in *4. sent. distinct. 27.* putant enim contritionem secundum se, & præciam suam rationem requiri aliquod examen conscientiae, vel commemorationem peccatorum ad justificationem extra Sacramentum penitentiae. Probatur hæc opinio, quia quod postulat votum, seu propositum confitendi peccata, postulat illud, quod requiritur ad peccatorum confessionem: sed contritio baptizatorum postulat propositum confitendi Sacramentaliter peccata mortalia; Sacramentalis autem confessio requirit examen conscientiae, & commemorationem singularium mortalium, ergo & contritio baptizatorum postulat etiam examen conscientiae, & commemorationem singularium peccatorum mortalium.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum *Sup. hoc loco Ref. 10. art. 5. ad 3. Cajetano opus. de contrit. quest. 2. & aliis.* Probatur, si vera contritio præcisè spectata requirit examen conscientiae, & omnium peccatorum commemorationem; vel id requirit ex præcisâ ratione contritionis qua contritio, vel ex aliqua ordinatione Dei, non primum, quia contritio dicit solummodo detestationem & dolorem de peccatis, cum proposito satisfaciendi, & de cætero non peccandi, ubi nulla fit mentio examinis conscientiae, vel commemorationis peccatorum: & potest aliquis omnia sua peccata in confusio tantum considerata efficaciter detestari, emendationem vitæ, & satisfactionem apud se statuere, ut patet in Zachæo *cap. 19. S. Luca in Latrone cruci affixo, cap. 15. sancti Mercurii*: igitur contritio spectata præcisè, non postulat necessariò examen conscientiae.

3. Nec potest responderi istos nunc commemoratos fuisse excusatos, vel propter impotentiam, vel propter necessitatem; nam Zachæo, cum nec morbo, nec morte impediretur pramittere ejusdem examen, & peccatorum suorum commemorationem suæ contritioni, quam tamen ex ipsa lèctione Evangelij satis constat eum non præmississe. Et hæc omnia procedunt etiam quoad secundum dictum, nempe quod *contritio non requirit aliquod examen conscientiae ex ordinatione Dei*: quia talis ordinatio, nullibi extat, nec habetur ex traditione; imò potius colligitur contrarium: nam passim legimus in sacris litteris hominem justificatum iri per conversionem ad Deum, & statim ad primam contritionem de peccatis: at ejusmodi conversio potest plerumque fieri sine recogitatione omnium peccatorum in particulari: ut patet in exemplis supra relatis.

4. Nec quidquam facit in contrarium quod Ezechias